

SPUTNIK

RT
LATINOAMÉRICA

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ІНСТРУМЕНТИ РОСІЙСЬКОГО ТА БІЛОРУСЬКОГО ВПЛИВУ В РЕГІОНІ ЛАКБ

ЯРОСЛАВ ЧОРНОГОР
АНТОН ОКСЕНТЮК
ПАВЛО РАДЬ

НАТАЛІЯ ШЕВЧЕНКО
АНАСТАСІЯ КОСЕНКО-СОЛОГУБ
ІВАН ФЕЧКО

Аналітична записка підготовлена за участі Програми російських і білоруських студій та Програми Латинська Америка та Карибський басейн Ради зовнішньої політики "Українська призма" за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»

Автори:

Ярослав Черногор
Антон Оксентюк
Павло Радь

Наталія Шевченко
Анастасія Косенко-Сологуб
Іван Фечко

ЗМІСТ

Вступ	4
Мережа російських осередків та їхня діяльність в регіоні ЛАКБ	5
Канали та основні наративи російської медійної пропаганди в регіоні ЛАКБ	10
Регіон ЛАКБ в російських медійних наративах	14
Військово-технічне співробітництво Росії із державами ЛАКБ	18
Робота Білорусі на латиноамериканському напрямку	24
Рекомендації	27

Вступ

Пошук свого місця в новітніх геополітичних реаліях, які утворилися після розпаду СРСР на початку 1990-х років, призвів до послаблення інтересу з боку Росії до регіону ЛАКБ. Цьому сприяли як бажання тодішнього керівництва країни налагодити комунікацію із Заходом, ґрунтуючись на нових ідеологічних засадах, так і суто зменшення економічних важелів, на яких зосереджувалася співпраця колишнього СРСР із регіоном.

Продовжувати подальшу торгівлю та співробітництво, зокрема, у пріоритетній сфері машинобудування, як це було за часів СРСР, стало для Росії складно, як через відсутність доступу до портової інфраструктури, оскільки логістичні комунікації із ЛАКБ раніше здійснювалися через українські порти на Чорному та Азовському морях та порти балтійських республік, які вибороли свою незалежність, так і через втрату контролю над частиною машинобудівного комплексу та ВПК колишнього СРСР, розташованого в незалежній Україні. Як наслідок, наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років втратила свої політичні, економічні та військово-технологічні позиції в регіоні ЛАКБ. Відродження інтересу почалося із переосмисленням російськими політичними елітами геополітичного місця Росії, та намагання повернути собі роль впливового міжнародного гравця (в ідеалі – наддержави), яким був колишній СРСР в др. пол. ХХ ст. В гонитві за цим статусом Росія починає комбінувати інструменти політичного, економічного, військово-технологічного та медійного впливу в регіоні ЛАКБ, вдало використовуючи «вікно можливостей», яке утворилося внаслідок послаблення позицій США в регіоні та нові задачі, які перед ними постали – боротьба із світовим тероризмом, на яку їх спровокували терористичні атаки 11 вересня 2001 року, для нарощення свого впливу. Початок російської агресії проти України у 2014 році, а точніше, млява реакція латиноамериканських урядів на анексію Криму та частини території на сході нашої держави, продемонстрував перші результати її «роботи» в регіоні. Звісно, не слід зводити усе лише до зусиль Росії. Певну роль у цьому відіграли й інші фактори, і серед них, зокрема, подальше падіння авторитету ООН, як організації що покликана убезпечити світ від конфліктів та воєн, і, як наслідок, несприйняття частиною латиноамериканських еліт повернення до силових методів у міжнародних відносинах. І якщо спроба агресії Іраку проти Кувейту у 1990 році сприймалася латиноамериканськими елітами як порушення Статуту ООН, викликало відповідну реакцію, зокрема, підтримку сил коаліції для відновлення суверенітету цієї країни, то російська агресія проти України, яка вже триває понад 10 років, усе ще не сприймається частиною латиноамериканських суспільств як загроза глобальної стабільності. Значною мірою ставлення до російської агресії проти України спричинене російською пропагандою, маніпулятивними практиками щодо історичної пам'яті, спрямованими на те, аби сформувати негативний імідж нашої держави, країн Заходу, і, зокрема, США в регіоні ЛАКБ.

У цьому дослідженні автори поставили за мету розглянути як інструменти російської «м'якої сили» в регіоні ЛАКБ: діяльність російських осередків (інституцій та організацій), просування антиукраїнських, та антизахідних медійних наративів тощо, так і спроби Росії дестабілізувати ситуацію у сфері регіональної безпеки шляхом нарощення військово-технологічної присутності та співпраці із окремими країнами регіону. З огляду на співучасть білоруського режиму А. Лукашенка у повномасштабній російській агресії проти України з початку 2022 року, автори дослідження вважали за необхідне приділити деяку увагу і спробам Білорусі активізувати діяльність на латиноамериканському напрямку.

Мережа російських осередків та їхня діяльність в регіоні ЛАКБ

Через публічну та культурну дипломатію за допомогою інструментів «м'якої сили» російські агенти впливу послідовно та систематично проводять роботу із намагання виправдати та посилити серед частини латиноамериканців підтримку російської агресії проти України.

Нині РФ офіційно використовує декілька інституцій для поширення свого впливу через культурний вимір в країнах Латинської Америки. Однією з ключових структур є **Росспівробітництво** (рос. «Россотрудничество») - Федеральна агенція у справах Співдружності Незалежних Держав, співвітчизників, які проживають за кордоном, і з міжнародної гуманітарної співпраці). Це урядова агенція під управлінням Міністерства закордонних справ Російської Федерації, яка була заснована 2008 р. з метою поширення російського впливу за кордоном, формування позитивного російського іміджу методами культурної дипломатії. З 2020 року цю структуру очолює Євгеній Примаков, онук Євгенія Примакова – радянського та російського державного діяча, автора однойменної доктрини, яка нині визначає політику РФ на міжнародній арені.

Представники установи формально включаються до складу дипломатичних місій Росії, тому на них поширюється 22 стаття Віденської конвенції про дипломатичні відносини. Управління та визначення завдань їхньої діяльності здійснюється через посла Російської Федерації у відповідній країні.

Створення єдиної мережі організацій, [відбувалось на основі тих](#), які були засновані ще за часів Радянського союзу, зокрема, т. зв. «Союзу радянських товариств дружби та культурних зв'язків із іноземними країнами». Він мав формувати позитивний імідж СРСР в умовах Холодної війни, а згодом вже і Російської Федерації (з 2021 р. такі центри отримали назву **«Російські дома»**).

Наразі в Латинській Америці функціонує 9 осередків Росспівробітництва. Зокрема, **Російські дома** є в Мехіко (Мексика), Манагуа (Нікарагуа), Гавані (Куба), Каракасі (Венесуела), Лімі (Перу), Сантьяго (Чилі), Буенос-Айресі (Аргентина), Сан-Пауло та Бразиліа (Бразилія). Ці установи проводять в країнах Латинської Америки виставки, кінопокази, фестивалі, гастролі та інші заходи, які відносяться до прикладів культурної дипломатії. Серед основних тем заходів є героїзація радянської перемоги у Другій світовій війні, класична російська культура, історія співпраці з відповідними країнами Латинської Америки. До заходів запрошують місцевих лідерів громадської думки, журналістів, письменників.

Із 2014 року представництва Росспівробітництва почали активну роботу над легітимізацією анексії Криму в очах суспільств відповідних латиноамериканських країн. Діючи за підтримки російських посольств, Російські дома провели ряд культурних та освітніх заходів на підтримку окупації Криму та т. зв. «референдуму». Одним з прикладів цієї діяльності є Російський дім у Буенос-Айресі, який у 2019 р. заснував [«Клуб друзів Криму»](#), який поширює пропагандистські наративи стосовно історії Криму та його сучасного стану, а також на свої заходи представників окупаційної влади на півострові. Інший приклад - Російський дім в Нікарагуа, який став ініціатором [підписання](#) Угоди про побратимські відносини між «адміністрацією» м. Ялта та мерією м. Гранада.

З початком російського повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році діяльність російських осередків впливу в регіоні ЛАКБ лише посилилася з огляду на наявні

«репутаційні втрати» для РФ. На тлі відмови від співпраці із агресором та поширення його культурних та інших продуктів, Росспівробітництво ініціювало заклики щодо припинення «русофобії» та «кенселінгу російської культури». Зокрема, в Мехіко були [поширені](#) відповідні плакати.

Серед основних напрямків діяльності Російських домів є організація та проведення курсів з вивчення російської мови, а також промоція через мовні інструменти російської культури. Так, відомо, що станом на 2017 р. близько 4 тис латиноамериканців [вивчали](#) російську мову в представництвах Росспівробітництва. Також Росія активізувала свої зусилля і в сфері освітньої дипломатії, намагаючись залучити до навчання студентів із Латинської Америки. Для цього уряд РФ готовий надавати відповідні стипендії та проводити кампанії із промоції російських вищих навчальних закладів. Приміром, міністр освіти і науки Російської Федерації обіцяв виділити на 2024 рік понад 1100 стипендій. Окрім цього, для молоді працюють такі програми обміну, як «Здрастуй, Росіє!» (рос. «Здравствуй, Россия!») та «Нове покоління» (рос. «Новое поколение»). [Окрему квоту](#) було виділено на культурні спеціальності, через які вступили студенти із Колумбії, Еквадору, Аргентини, Парагваю, Бразилії та Перу.

Використання іноземних студентів, які навчались у вищих навчальних закладах Росії, є активною практикою для поширення свого впливу у регіоні ще з часів СРСР. Для підтримки зв'язків із цими випускниками існує [мережа асоціацій випускників](#), яка об'єднана у **Всесвітню асоціацію випускників вищих навчальних закладів**. Місцеві асоціації створені у 15 країнах Латинської Америки: Аргентина (60 учасників), Болівія (120), Бразилія (n/a), Венесуела, Гаїті (100), Гондурас (n/a), Домініканська Республіка (n/a), Колумбія (n/a), Коста-Рика (200), Куба (n/a), Нікарагуа (130), Панама (n/a), Парагвай (n/a), Перу (300) та Чилі (235). Через ці організації РФ підтримує проросійські настрої серед колишніх випускників, які перетворилися на агентів впливу, організовує культурні та освітні заходи, а також використовує випускників для налагодження необхідних контактів у освітніх, бізнесових, політичних та управлінських колах.

На початку березня 2024 року Російська Федерація провела у Сочі **«Всесвітній молодіжний фестиваль»**, який нібито зібрав приблизно 20 000 делегатів із 180 країн, з помітним акцентом на учасників із країн т. зв. «Глобального Півдня». Росспівробітництво було серед співорганізаторів заходу. Незважаючи на заявлену нейтральну номенклатуру панелей, культурних заходів та екскурсій, захід, очевидно, перетворився на майданчик для пропагандистських програм, щедро фінансованих Росією. Організатори інтегрували у захід символіку російського вторгнення в Україну, вітали бійців російських підрозділів і поширювали типову риторику, характерну для російської пропаганди. Варто зазначити, що серед запрошених учасників організатори робили акцент на молодих лідерів, юристів та представників молодіжних організацій із країн Латинської Америки, Африки та Азії. Утім, це не перший захід, орієнтований на молодь із країн т. зв. Глобального Півдня, який організовує Росія. У [2015](#) та 2024 роках в межах свого головування у БРІКС вона провела спеціальні Молодіжні саміти – [BRICS Youth](#). Акцент на роботу із молоддю Росія розглядає як перспективний напрям з огляду на молоду вікову структуру населення в регіоні ЛАКБ та природній процес заміни старих (не тільки з огляду на вік) політичних та бізнесових еліт. Тож, активно фінансує молодіжні ініціативи, серед яких, зокрема, створена під цьогорічний саміт БРІКС, який проходив у Росії, т.зв. [Комунікаційна молодіжна площа BRICS+ Mediaplatform](#).

В низці країн Латинської Америки працюють осередки пропагандистської організації **«Безсмертний полк»**, яка використовуючи символіку радянської армії та символи пов'язані із пам'яттю про Другу світову війну, фактично веде провокативну діяльність та поширює агресивні наративи, виправдовує російську агресивну зовнішню політику. Зокрема, згідно з даними [офіційного порталу](#) руху, осередки організації діють у таких країнах, як Аргентина (Буенос-Айрес), Куба (Гавана), Бразилія (Манаус, Ріо-да-Женейро,

Сан Паулу), Коста-Рика (Сан-Хосе), Перу (Ліма), Еквадор (Кіто). Свої заходи учасники організації проводять не тільки у столицях латиноамериканських держав, приміром, цьогорічна акція пройшла у [7 містах Аргентини](#): Буенос-Айресі, Парані, Мар-дель-Платі, Обері, Росаріо, Комодоро-Рівадавії та Ушуайї. Офіційні російські представництва в регіоні ЛАТАМ намагаються [залучити](#) до проведення меморіальних заходів представників місцевої влади та бізнесових кіл. При цьому вдало маніпулюють історичною пам'яттю про Другу світову війну в тих країнах, які брали в ній активну участь та зазнали людських втрат. Зокрема, у 2023 році російський консул в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) узяв участь [у церемонії](#) покладання вінків до національного монумента жертвам другої світової війни, які відбувалася за участі представників збройних сил Бразилії.

Одним із напрямків роботи Росспівробітництва для поширення російського впливу є підтримка організацій «російських співвітчизників», які проживають закордоном. Вони підтримують діяльність організацій-членів так званої **Всесвітньої координаційної ради російських співвітчизників**. В регіоні ЛАКБ такі [організації](#) працюють в Аргентині, Болівії, Бразилії, Венесуелі, Гватемалі, Колумбії, Коста-Риці, Кубі, Мексиці, Нікарагуа, Панамі, Парагваї, Перу, Уругваї, Чилі та Еквадорі. Завданням цих установ є консолідація російської діаспори та поширення російської культури та пропагандистських меседжів у країнах їх перебування. З 2015 р. вони об'єднані у Регіональну координаційну раду (РКС) російських співвітчизників держав Америки, до якої також входять представництва в США та Канаді. В жовтні 2024 року відбувся VIII Всесвітній конгрес російських співвітчизників, які проживають за рубежом (відбувається раз на три роки), у якому взяли участь «активісти» із понад 100 країн світу. У своїй [резольції](#) учасники зібрання накреслили широку програму просування ідей т. зв. «русского мира» на найближчі кілька років.

На роботу з діаспорою у першу чергу орієнтована організація **фонд «Русский мир»**, заснований указом В. Путіна у 2007 році. До 2023 року його очолював В. Ніконов, онук відомого партійного та державного діяча В. Молотова, підписанта сумнозвісного радянсько-німецького пакту у 1939 році. Відповідно до своєї назви, фонд просуває однойменну російську доктрину, яка є втіленням імперських амбіцій РФ та використовувалась нею для вторгнення в інші країни, в т.ч. і в Україну. У цьому зв'язку слід нагадати відоме [висловлювання](#) В. Путіна 2016 року про те, що «кордон Росії ніде не закінчується». [Коментуючи](#) це висловлювання вже у 2023 році він наголосив на т. зв. «цивілізаційному вимірі» поняття «русский мир» та підкреслив, що в самій лише Латинській Америці проживає 300 тис. «співвітчизників». Фонд впевнено [відрапортував](#) про «прорублене вікно» в Латинську Америку ще у 2010 році, коли під час турне міністра закордонних справ РФ С. Лаврова було відкрито перший його центр в Гавані. Використовуючи кошти [російського федерального бюджету](#), фонд надає грантову підтримку різноманітним громадським організаціям, підтримує вивчення російської мови та популяризацію російської культури закордоном, утримує мережу ЗМІ. Прикладом такого виду діяльності є фестиваль [«Чайковський – душа Росії»](#) в Мексиці, або [«Тиждень російської освіти»](#) чи [Фестиваль фільмів Андрія Тарковського](#) в Аргентині.

Фонд проводить педагогічні форуми (за участі вчителів російської мови різних країн), фінансує програму «Студент російського світу», конгреси **Міжнародної асоціації викладачів російської мови та літератури (МАНВРЛ)** та ін. МАНВРЛ за підтримки фонду «Русский мир» [провела](#) у грудні 2022 р. Міжнародний форум «Російська література у Латинській Америці: ідеї та цінності для майбутнього світу». Через форуми такого формату російська влада просуває ідеї, вигідні їй з політичної точки зору, позиціонуючи Росію як «носія гуманітарних цінностей і культури», що нібито є альтернативою до західної моделі, та виправдовуючи її дії на міжнародній арені.

Осередки фонду «Русский мир» переважно утворюються при університетах, школах, партнерських організаціях російської діаспори. Масштабнішою структурою фонду в іноземних країнах є «Російські центри», які в Латинській Америці [відкриті](#) в Коста-Риці, на Кубі та в Нікарагуа. Нижчим рівнем представництва є т. зв. «кабінети» «Русского мира», які спрямовані на забезпечення викладачів та студентів методичними матеріалами, книгами, мультимедійними ресурсами для вивчення російської мови. [Кабінети](#) створені у Бразилії, Колумбії, Кубі, Перу та Чилі.

Успішність роботи російських інституцій із популяризації російської мови є сумнівною. Наприклад, у [спеціальному звіті](#) однієї з найпопулярніших платформ для вивчення іноземних мов Duolingo російська мова взагалі не присутня серед найпопулярніших мов серед користувачів із Латинської Америки. Більше того, у 2022 р. на тлі різкого спаду інтересу до вивчення російської, українська мова мала найбільші темпи нарощування популярності серед латиноамериканської аудиторії.

У 2023 р. засновано так званий «*Міжнародний рух русофілів*». Серед [співзасновників](#) був венесуельський професор Хуан Мігель Діас Феррер. У лютому 2024 р. у роботі II конгресу Міжнародного руху русофілів, за повідомленням організаторів, взяло участь 350 представників з 130 країн світу, зокрема і з країн Латинської Америки. Тим не менше, конкретної інформації по представництву учасників із цього регіону не надано (на відміну від інших), що дозволяє припустити невелику зацікавленість серед латиноамериканців. Серед проведених заходів – [лекція](#) у Каракасі (Венесуела), у якій представники руху в черговий раз озвучили російські наративи про «багатополарність та проведення Росією спеціальної воєнної операції з метою встановлення у світі нового світового порядку». Фактично, цю платформу і було створено для їх розповсюдження та закріплення серед місцевих прихильників антиглобалістських настроїв.

Із 2014 року у Монтевідео (Уругвай) діє [Інститут Берінга-Беллінсгаузена](#) (Instituto Bering-Bellingshausen para las Américas, IBBA), який позиціонує себе як неурядова та некомерційна організація, утім, свої задачі бачить у налагодженні комунікації із політиками, бізнесменами та медійниками із «обох Америк». Серед своїх [партнерів](#) «інститут» прямо вказує на пропагандистські російські медіа-ресурси, бізнесові структури та Раду із зовнішньої та оборонної політики, куди входять як колишні співробітники силових відомств, бізнесмени, так і впливові російські медійні фігури. Серед перших його проєктів стала, зокрема, організація та проведення в Уругваї у 2016 році виїзного ділового та медіаформу [«Росія – Латинська Америка»](#), який проводився в рамках традиційного Петербурзького міжнародного економічного форуму (ПМЕФ).

Одним із інструментів «м'якої сили», до яких вдається Росія в регіоні ЛАКБ, є популяризація російського та радянського спадку шляхом встановлення пам'ятників (бюстів) деяким особистостям (А. Пушкіну, Ю. Гагаріну тощо). Цим, зокрема, займається російський [Фонд «Діалог культур – Єдиний Світ»](#), започаткований у 2005 році. Із початком російської агресії проти України в 2014 році, Фонд поширив свою діяльність і на регіон ЛАКБ. Відтоді він [реалізував проєкти](#) в Аргентині, Уругваї, Бразилії, Мексиці, Еквадорі, Нікарагуа, Венесуелі, та на Кубі.

Росія активно використовує можливості для залучення молодих інтелектуалів і активістів із країн Латинської Америки, запрошуючи їх до РФ через різні програми та форуми. Одна з таких ініціатив – *програма публічної дипломатії «Meeting Russia»*, що офіційно спрямована на створення мережі лояльних до Росії молодих лідерів з різних країн для подальшої співпраці. Серед ключових тем, що обговорювалися на заходах, була, зокрема, «легітимізація позиції щодо Криму». Якщо спершу програма була орієнтована на США та ЄС, то після вторгнення в Україну у 2022 році фокус змістився на країни БРІКС, Латинської Америки та Південно-Східної Азії. Організатором проєкту є [Фонд підтримки публічної дипломатії імені А.М. Горчакова](#), який надає гранти на проведення заходів із просування геополітичних інтересів РФ.

Громадська ініціатива «Креативна дипломатія» займається [проєктом](#) публічної дипломатії *Hablemos con Rusia* (з ісп. «Ми говоримо з Росією»), яка орієнтована на «залучення молодих лідерів країн Латинської Америки для знайомства з Росією». Кращі учасники онлайн-програми отримують гранти на візит до РФ. Із 2023 р. також видається однойменний журнал, у статтях якого автори відпрацьовують традиційні теми російської пропаганди з прицілом на латиноамериканську аудиторію: «переваги багатопольярного світу» у російському розумінні, «причини українського конфлікту», співпрацю між Росією та Латинською Америкою тощо.

Важливо зазначити, що Європейський парламент у листопаді 2016 р. прийняв спеціальну [резолуцію](#), за якою російські інституції – Росспівробітництво, фонд «Русский мир» разом із медіа-ресурсами Russia Today та Sputnik було визнано осередками російської дезінформації та пропагандистської війни.

Отже, у період з 2014 по 2024 роки Російська Федерація активізувала свій вплив у країнах Латинської Америки через розгалужену систему організацій культурної дипломатії, таких як Росспівробітництво, фонд «Русский мир» та інші. Основна мета цих організацій полягає у легітимізації російських агресивних дій, зокрема анексії Криму та повномасштабного вторгнення в Україну, підтримці проросійських наративів через культурні та освітні заходи. Хоча деякі ініціативи мали обмежений успіх, зокрема в популяризації російської мови, їхній вплив на громадську думку і політичні еліти окремих країн ЛАКБ залишається помітним.

Канали та основні наративи російської медійної пропаганди в регіоні ЛАКБ

Ключовими каналами поширення російської пропаганди в Латинській Америці є іспаномовні медіа РФ – RT en Español та Sputnik Mundo. Сигнал RT en Español присутній в багатьох кабельних та супутникових мережах країн латиноамериканського регіону: з 2014 року в Аргентині, з 2015 – Чилі, з 2016 – в Еквадорі та Мексиці. Їхня аудиторія в Латинській Америці складає близько 30 млн осіб.

	Sputnik Mundo	Sputnik Brasil	RT en Español	RT Brasil
X	187.1 тис.	69,5 тис.	3,2 млн	9,8 тис.
Instagram	108 тис.	1,7 тис.	1,1 млн	
Facebook	620 тис.		18 млн	
Telegram	65 тис.	55 тис.	205 тис.	4 тис.

Від часу свого створення у 2014 році Sputnik (іспаномовна версія - Sputnik Mundo), яке є проектом Міжнародної інформаційної агенції «Россия сегодня», нарощує свою латиноамериканську аудиторію. В регіоні, [залежно від країни](#), радіопередачі все ще лишаються досить популярними, приміром, в Аргентині радіо [посідає друге місце](#) за популярністю після ТВ, причому, майже 30% користувачів отримують загальнонаціональні чи регіональні новини саме із радіоефірів. Оскільки це впливовий сегмент національного аргентинського медіаринку, не випадково російська пропагандистська машина націлилася на його освоєння. З початку вересня 2024 року Sputnik Mundo веде [безперервне мовлення у FM-діапазоні](#). Його можна чути у столиці країни та провінціях Мендоса та Чубут (тут простежується намір інформаційно накрити частину території сусідньої Чилі), причому, студія розташована на кількасот метрів від резиденції аргентинського президента – Каса Розада у Буенос-Айресі. [Програми цього радіо](#), окрім Аргентини, доступні також у Бразилії та Уругваї. Одним із проектів, які реалізуються під вівіскою Sputnik, є програма навчання журналістів із різних країн світу – [SputnikPro](#). У спеціальних заходах та тренінгах, виходячи із офіційної інформації, брали участь і журналісти із країн ЛАКБ (зокрема, Перу та Еквадору).

Однією із форм впливу на політичні процеси в регіоні ЛАКБ слід розглядати і спробу прямого впливу на електоральні вподобання аргентинців напередодні президентських виборів 2014 року. Тоді, в останній день перед т зв. «днем тиші» було організовано спеціальний [телеміст](#) між президентами обох країн: В. Путіним і К. Кіршнер, на якому також йшлося про включення в національне мовлення російського каналу RT en Español. Водночас, Росія гостро реагує на спроби зменшити її пропагандистський вплив в регіоні ЛАКБ. Красномовною є ситуація із рішенням аргентинської влади за адміністрації президента М. Макрі у 2016 році щодо вилучення RT en Español із пакету послуг кабельного телебачення, який входить до абонплати та переведення його у категорію розширеного пакету, за додаткову плату. Це рішення було ухвалено виходячи із потреб місцевих мовників, утім реакція політичних еліт РФ була миттєвою - вони вдалися до словесного шантажу. Приміром, депутат Державної Думи РФ, голова комісії із інформації та медіа, А. Пушков, у «відповідь» [поставив питання](#) про можливість припинення поставок до Росії аргентинського м'яса. Про наявність певних важелів тиску навіть на адміністрацію президента-ліберала М. Макрі свідчить той факт, що наприкінці 2018 року між керівниками RT та державної аргентинської компанії «Радіо та

телебачення Аргентини» було [підписано угоду](#) про продовження мовлення проросійського каналу в мережі Відкритого цифрового телебачення Аргентини до жовтня 2022 року. Ця угода стала своєрідним «прологом» до т. зв. міжурядової угоди про співпрацю у сфері забезпечення міжнародної інформаційної безпеки, яку було підписано під час візиту В. Путіна до Аргентини на саміт G20, який проходив наприкінці 2018 року.

В рамках російського багатомовного міжнародного проєкту Russia Beyond The Headlines, запущеного у 2007 році урядовим медіа «Российская газета», який за фінансування поширював спеціальний додаток про Росію у деяких впливових європейських та американських медіа (приміром, Daily Telegraph, Le Figaro, Süddeutsche Zeitung, La Repubblica, The Washington Post до 2015; The Wall Street Journal, The New York Times) в Латинській Америці поширювалася його іспаномовна версія під назвою Rusia Hoy. В Аргентині цей [проєкт](#) запрацював із 2010 року і став додатком до впливових аргентинських видань La Nacion та Clarín. Окрім цього, його поширювали уругвайська El Observador та бразильська Folha de S. Paulo. Матеріали готували журналісти московської редакції, утім, для роботи запрошували також носіїв мови для врахування стилістичних нюансів та особливостей подання матеріалу для різних аудиторій читачів. Окрім інформації про російські економічні та політичні реалії, культурні процеси, ці видання стали майданчиком для поширення інформації від [офіційних російських осіб](#) та джерелом дезінформації про геополітичну ситуацію у світі та початок російської агресії проти України у 2014 році.

Окремо слід згадати про активне використання Росією для просування своїх наративів та відвертої дезінформації в регіоні ЛАТАМ соціальних мереж – X (Twitter), Telegram, Facebook. На популярності соціальних мереж в регіоні ЛАКБ позначилися як демографічні зміни (стрімке зростання кількості молодого населення, яке активно користується смартфонами), так і життя в умовах фізичної ізоляції у зв'язку із протипандемійними заходами латиноамериканських урядів. Приміром, якщо у 2019 році [російський додаток Telegram](#) був присутній на 13% телефонів бразильців, то у 2020 році показник зріс до 27%. Для Росії використання соціальних мереж – це відносно нова для неї площадка, активне просування інформаційних акаунтів/каналів (на відміну від офіційних, які, приміром, висвітлюють діяльність посольств) помітне із початком повномасштабної російської агресії у 2022 році. Як приклад можна навести іспаномовний акаунт у мережі X [Rusia Informa](#) та португаломовний у Telegram «[Я люблю Russia](#)». Обидва позиціонують себе як «незалежні медійні ресурси», але активно ретранслюють офіційну позицію російської влади, спотворюють імідж України та продукують відверті фейки. І хоча кількість читачів у цих каналів поки відносно невелика, все ж вони мають загрозливу тенденцію до її нарощування. Росія скористалася вигодою від ситуацій на тлі останніх кампаній щодо унормування діяльності соціальних мереж та їхньої співпраці із владою у розслідуваннях на запити правоохоронних органів, які прокотилися низкою країн ЛАТАМ. Приміром, з початку 2023 року у Бразилії стрімко зросла аудиторія користувачів Telegram, що пов'язано із суспільними протестами на тлі інавгурації президента Луїс да Сілви та блокуванням соціальними мережами WhatsApp та Facebook радикальних груп, які пропагували насилля та непокору. Утім, на функціонуванні цієї мережі позначаються і судові рішення, зокрема, заборони 2022 та 2023 рр., пов'язані із урядовими [заходами з протидії насиллю](#). У 2024 році інтерес до використання Telegram в Бразилії зріс на тлі конфлікту довкола функціонування мережі X. [Telegram розглядається](#) бразильськими користувачами як альтернативний канал отримання інформації та як неосновний канал для повсякденних розмов, тож, РФ продовжуватиме нарощувати свою присутність у латиноамериканському сегменті цього додатку.

Країни регіону, де при владі авторитарні режими – Венесуела, Нікарагуа та Куба, стали не просто ключовими реципієнтами російської пропаганди, а важливими

майданчиками для її поширення в Латинській Америці через свої національні медіа, які не просто відображають російські дезінформаційні наративи, але і перепублікують російський контент. Перш за все мова йде про венесуельський Telesur та кубинські Prensa Latina, Trabajadores та CubaDebate. Російські прокремлівські наративи активно поширюються в цих країнах їхніми лідерами. Нікарагуанський авторитарний лідер Д. Ортега неодноразово у своїх промовах [називав](#) Президента України В. Зеленського «[нацистом та фашистом](#)». Прокремлівські наративи тією чи іншою мірою присутні також в таких регіональних медіа, як чилійські El Ciudadano, La Razón, La Izquierda Diario Chile, мексиканські La Jornada, Buzos, Voces del Periodista, бразильському Brasil de Fato, панамські Agencia de Noticias Panamá, Bayano Digital. Серед ключових російських дезінформаційних наративів про російську повномасштабну агресію проти України варто виокремити такі:

- Російська агресія проти України – це «проксі війна» між РФ та Заходом;
- США та країни Заходу, постачаючи Україні зброю, не сприяють вирішенню «збройного конфлікту», а навпаки загострюють та затягують його;
- Україна – це «маріонетка» США;
- Російська агресія була вимушеним кроком для запобігання розширенню НАТО на Схід;
- Українська влада сповідує праворадикальні та правоекстремістські погляди та роками вчиняла геноцид на Донбасі.

У липні 2024 року Центр протидії дезінформації (ЦПД) [повідомив](#) про початок російської інформаційної операції «Мир», націленої на аудиторію країн т. зв. Глобального Півдня, мета якої поширення даних про початок т. зв. «таємних перемовин» та наявність «мирних планів» щодо завершення війни. У той же час російське видання [Meduza](#) оприлюднило інсайти нової російської «пропагандистської методички», у якій, з-поміж іншого, наголошується на необхідності усіяло підкреслювати зарубіжній аудиторії унікальність БРИКС, як організації, яка «затемарила західні структури», а багатополарний світоустрій, вирішальний внесок у творення якого начебто зробила РФ, «став реальністю». Цей смисловий конструкт упродовж 2023 – першої половини 2024 року пробували застосувати у публікаціях, зокрема, латиноамериканських медіа. Приміром, бразильське видання [Correio Braziliense](#) передруковуючи матеріал AFP, навело слова російського провладного політолога Ф. Лук'янова, який підкреслив, що «Росія може [діяти] правомірно чи неправомірно, але це країна, яка протистоїть Заходу», а в «новому міжнародному розкладі» це позиціонування є «ефективним».

Чилійська El Ciudadano є чи не основним рупором російської пропаганди в інформаційному просторі Латинської Америки. Саме в публікаціях цього видання відбувається цілковита демонізація України та використовуються такі формулювання: «київський неонацистський режим», «нацистський режим Зеленського», «СВО», «гібридна війна проти Росії» «агресія України проти мирних мешканців Донбасу», «геноцид народу Донбасу», «НАТО використовує Україну в якості гарматного м'яса». В [статті](#) «Українське кіно та київська пропаганда» (ісп. *El cine ucraniano y la propaganda kievita*) українська кіноіндустрія зображається як ключовий елемент пропаганди. В ній наголошується, що теоретичне підґрунтя української кіноіндустрії після 2014 року сягає корінням у досвід Німеччини часів Третього рейху.

Мексиканське медіа La Jornada, яке сповідує ліві та антизахідні погляди поширює наративи в першу чергу про «проксі війну між РФ та Заходом». Проте, з іншого боку, активно публікує статті, пов'язані з російськими обстрілами українських міст та інфраструктури. Медіа у своїх публікаціях намагається дотримуватися «балансу» по відношенню до української та російських сторін, цитуючи як українські джерела, так і російські. Зокрема [у статті](#) про російський ракетний обстріл Полтави 3 вересня 2024 року, видання цитує як українську Полтавську ОВА, так і російську агенцію ТАСС.

Панамська Agencia de Noticias Panamá на своєму офіційному веб-ресурсі в розділі «міжнародні новини» одразу дає посилання на RT en Español, та не має власних публікацій з цієї тематики.

Росія має добре налагоджені зв'язки із місцевими медіа Латинської Америки перш за все крайнього лівого спрямування. Наприкінці 2023 року Держдепартамент США [заявив](#), що РФ вкладає велике фінансування в дезінформаційну кампанію в Латинській Америці та для її реалізації планує використати контакти зі ЗМІ в Аргентині, Болівії, Чилі, Колумбії, Кубі, Мексиці, Венесуелі, Бразилії, Еквадорі, Панамі, Парагваї, Перу та Уругваї для того, щоб зробити її більш органічною для латиноамериканської аудиторії. Її кінцевою метою американці вказали піддрив підтримки України та посилення антиамериканських та антинаївських настроїв в країнах регіону.

Рупорами російської пропаганди в ЛАКБ також є російські та проросійські журналісти. Інна Афіногенова є однією із ключових фігур-інфлуенсерів, вона має власний канал на Youtube із кількістю 466 тис. підписників а також близько 400 тис. на своїй офіційній сторінці в X. Інший проросійський журналіст-міжнародник українського походження Олег Ясінський, який є співробітником RT en Español, також активно бере участь в дискусіях як експерт на інших каналах. Проросійською інфлуенсеркою у Чилі є модель та колишня телеведуча українського походження [Лола Мельник](#). Медійну діяльність на каналах в Youtube проводить уродженка українського Криму [Сільвана Ярмолук](#), яка з осені 2022 року на аргентинській радіостанції AM740 Radio Rebelde, веде [радіопрограму PAX RUSSIKA – El mundo ruso en español](#) («PAX RUSSIKA - Русский Мир на іспанській мові»).

[Російські нарративи](#) просочуються у інтелектуальний та медійний простір ЛАТАМ і через діяльність аналітичних центрів, які формують позитивний образ Росії в регіоні. До таких слід віднести, зокрема, Групу досліджень Євразії (Grupo de Estudios Sobre Eurasia (GESE) із Мексики. Через свої соціальні медіа ([канал на ю-тьюбі](#), [блог](#) та [сторінку у ФБ](#)) члени групи ретранслюють у т. ч. й пропагандистські нарративи. У цій площині також працює і створений у 2003 році Мексиканський центр економічних та соціальних студій ([Centro Mexicano de Estudios Económicos y Sociales](#) - CEMEES), який об'єднує понад 20 експертів, зосереджених на популяризації лівої ідеології. Серед публікацій команди центру є низка досліджень, присвячених Євромайдану та сучасним геополітичним реаліям, щоправда,

їхнє висвітлення відбувається з позицій антиглобалізму та боротьби із «загрозою західного (американського) імперіалізму».

Росіяни здійснили організовану дезінформаційну кампанію в Латинській Америці до 75-ї річниці НАТО 4 квітня 2024 року. Офіційні російські дипломатичні представництва та медіа, активно [поширювали](#) нарративи про участь США та НАТО в багатьох конфліктах в різних куточках світу та наголошували на їхній участі у т. зв. «гібридній війні із РФ в Україні». На офіційних сторінках посольств в країнах ЛАКБ росіяни розмістили пости, де відзначалося, що із часу свого заснування НАТО взяло участь у 286 конфліктах. Посли Росії в Мексиці [Н. Софінський](#), в Аргентині [Д. Феоктістов](#), в Бразилії [А. Лабєцькій](#) опублікували свої статті та інтерв'ю в місцевих медіа, також латиноамериканські медіа брали інтерв'ю у міністра закордонних справ РФ С. Лаврова (серед останніх – на початку лютого 2024 року для [бразильського O Globo](#))

Попри значні зусилля, спрямовані на поширення пропагандистських нарративів, Росія не має однозначного домінування в інформаційному просторі Латинської Америки. Вплив російських медіа та нарративів відчувається найбільше в окремих країнах та сегментах суспільства, зокрема, серед лівих сил, проте загалом він лишається фрагментарним.

Регіон ЛАКБ в російських медійних наративах

ЗМІ всередині Російської Федерації знаходяться під контролем зі сторони офіційної влади. На практиці, це регулювання реалізується через постійний зв'язок окремих «кураторів» з усіма російськими ЗМІ. Цей механізм дає змогу здійснювати аналіз та координацію медіа для формування певного політичного наративу, відповідно до інтересів офіційної влади. Це означає, що через контроль відповідних ЗМІ а також лідерів думок, РФ має можливість впливати на погляди громадськості та переконання суспільства щодо ключових політичних питань. Аналіз цієї інформації дозволяє відстежувати динаміку відношення російської влади до певної політичної тематики.

У російських ЗМІ латиноамериканським країнам приділяється достатня увага. На російську аудиторію поширюються такі ключові наративи, пов'язані із цим регіоном:

Легітимність (правильність) російської політичної позиції

Просування ідеї політичної підтримки дій Російської Федерації щодо України з боку країн Латинської Америки. Цей підхід відображає стратегічне бачення російської влади в контексті її геополітичних інтересів. Одним з ключових аспектів цієї стратегії є активне розповсюдження наративу про [підтримку російської політики країнами Латинської Америки](#) через російські ЗМІ. Він найчастіше підкреслюється через факт розвитку стратегічного партнерства між Росією та країнами Латинської Америки в контексті протистояння обох сторін, "гегемонії" Заходу, особливо, США. Цей наратив є найбільш поширеним та відображає одну з основ бачення російської влади її стратегії у зазначеному регіоні, у силу повномасштабного вторгнення, яке Росія розпочала у 2022 році.

Поширеним виявленням наративу про підтримку Росії в регіоні Латинської Америки є просування російської погляду стосовно війни проти України. Російські медіа у 2022-2024 роках [розповсюджували інформацію](#), в якій представники регіону ЛАКБ погоджувались із тезою про провину держав Заходу у розв'язанні повномасштабної війни. Більша увага у цьому наративі надається використанню висловлюванням політиків із Бразилії. Саме цій державі в російських ЗМІ приділяється найбільша увага. Помічено, що кожне висловлювання бразильських політиків, яке також відображає російське бачення, широко розповсюджується російськими медіа. Наративи про провину західних держав, розширення НАТО, Росію, яку нібито «спровокували почати війну із Україною» є саме такими прикладами.

Розширення НАТО

Темі розширення НАТО також приділяється значна увага. Ми спостерігаємо аналогічне поширення російськими ЗМІ наративу щодо того, що країни Латинської Америки так само [негативно ставляться до цього процесу](#). Для цього використовується розповсюдження тих матеріалів, де за основу взяті вирази та думки політиків та експертів із країн Латинської Америки. Велика увага аналогічно приділяється саме Бразилії, висловлюванням її політиків та експертів, чиє ставлення до Росії створює позитивне підґрунтя для більш ефективного втілення російського наративу щодо провини НАТО та її країн-членів у всіх кризових ситуаціях, пов'язаних із РФ.

Другий, та найбільш важливий для російської влади наратив пов'язаний із потенційним членством України у Північноатлантичному Альянсі. Ми спостерігаємо аналогічне [поширення висловлювань бразильських політиків](#) та експертів у російських ЗМІ, які б мали спільну думку із російською владою, а саме - неможливість членства України в НАТО, просування негативних наслідків подібного рішення та правдивості тверджень щодо створення загроз зі сторони Альянсу для Росії. У цьому випадку, а також дивлячись на загальну стратегію просування позитивного відношення країн Латинської Америки до Росії у російських ЗМІ, слід зауважити момент, при якому у російському інформаційному просторі відсутній будь-який елемент критики самої РФ політиками та експертами країн Латинської Америки. За період 2022-2024 років дане твердження продемонструвало свою правдивість. Слід розуміти, що причини цього криються у загальній політичній стратегії російської влади, яка полягає у необхідності створення так званої "альтернативи політичній течії прозахідності", яку Росія просуває під виглядом "агресивного Заходу". Російська "боротьба із неоколоніалізмом" аналогічним чином підкріплюється її антагонізмом стосовно НАТО, що також збігається із частими висловлюваннями політиків країн Латинської Америки.

Необхідність йти на переговори з Росією

Російські ЗМІ займаються активним поширенням ідеї про те, що Україні та країнам Заходу необхідно [йти на переговори із Росією](#). Відбувається маніпуляція очікуваннями про необхідність миру через замовчування факту бажання Кремля отримати поступки зі сторони української влади, які б обмежили її суверенітет, що фактично є заздалегідь неможливим варіантом майбутнього. Серед них - обмеження можливості України вступити до НАТО, обмеження її збройних сил та визнання російської окупації над українськими територіями. Разом із цим, російські ЗМІ, для просування самого фактору необхідності "почати переговори", використовують [висловлювання іноземних політиків](#) тих держав, які мають бажання організувати діалог та пропонують свої варіанти мирного врегулювання війни Росії проти України. Латиноамериканські політики також входять до їх числа, насамперед, особливо активно йде просування ідей та думок від бразильських політиків. Таким чином, через вдалу російську медійну стратегію, створюється уявлення про небажання України йти на переговори та автоматичне виставлення її у негативному плані, у порівнянні із РФ, яка "готова домовлятися". При цьому [поширюється матеріал](#), який би слідував наративу, що в реальності країни Латинської Америки розуміють і підтримують Росію, але не можуть заявити про це публічно через тиск з боку Сполучених Штатів.

Спільне протистояння Сполученим Штатам

Насамперед негативні відносини між Росією та США формулюються у заздалегідь антагоністичному ставленні російських ЗМІ до американської політики. Таким чином йде використання відібраних цитат та заяв латиноамериканських експертів та політиків, які б демонстрували аналогічний негатив щодо США та їхніх дій на міжнародній арені. Як результат, російські ЗМІ власне зіставляють Росію та Латинську Америку, нібито обидві сторони [страждають від США](#). Цей факт використовується для різних політичних звинувачень - «провини» Сполучених Штатів у війні Росії проти України, їхньому бажанні контролювати інші держави та неоколоніалізмі. Останній наратив [активно використовується](#) як найбільш дієвий аргумент у розбудові позитивних відносин РФ із країнами двох регіонів - Латинської Америки та Африки. Російські ЗМІ приділяють йому достатньо велику увагу. За останні два роки вони постійно поширювали будь-які інформаційні приводи, які б стосувались бажання країн Латинської Америки отримати компенсації від США або ЄС, при цьому основним моментом виступає саме [негатив у бік Західних держав](#), що створює маніпуляцію та

просування вже описаного наративу про спільне протистояння латиноамериканських країн та РФ Заходу.

Ще один загальний наратив, який йде в одному ряду зі стратегією РФ щодо побудови альтернативи “домінуванню Заходу” - відмова від долара. Російські ЗМІ активно висвітлюють будь-які [коментарі бразильських політиків](#) на дану тематику, йде демонстрація того, що подібна перспектива є заслугою саме Росії.

Фактор БРІКС

Окремим елементом як стратегії Росії у Латинській Америці, так і діяльності російських ЗМІ є фактор БРІКС. РФ бачить у цій організації засіб розбудови “альтернативи” західноцентричному світопорядку. За 2022-2024 роки цей наратив став найбільш актуальним. Російські ЗМІ по темі БРІКС працюють на двох напрямках - [підтримка та позитивне висвітлення](#) відносин із Бразилією в рамках цієї організації та перспективність приєднання до неї інших держав регіону. У ситуації з Аргентиною російські ЗМІ намагались продемонструвати перспективу її вступу до БРІКС у вигляді [негативу для країн Заходу](#), які втрачають свій “вплив” та, навпаки, зростанню цієї організації, що своєю чергою призведе до посилення РФ.

Саміт G20 в Бразилії

У процесі підготовки та проведення спостерігалася активна робота російських ЗМІ на тему організації саміту G20 в Бразилії. Як відомо, членство Бразилії у Міжнародному кримінальному суді зобов'язувало її арештувати злочинця В. Путіна у разі, якби він прибув на саміт у листопаді 2024 року. Разом із цим російські ЗМІ активно поширювали матеріали, які б демонстрували [безперспективність цього сценарію](#), через небажання Бразилії йти на конфронтацію із Росією, а отже й провалу аргументу про дипломатичну ізоляцію В. Путіна. Крім того, спостерігалася робота щодо [розповсюдження новин](#), які б ставили в один ряд політику Росії та Бразилії стосовно протидії “неоколоніалізму” Заходу в Африці напередодні формування порядку денного цього саміту G20. Позитивне висвітлення Бразилії у російських медіа мало на меті [просунути політичне бачення](#) В. Путіна про розбудову нового “світового порядку”, де регіон Латинської Америки, у його баченні, має стати союзником у боротьбі із “гегемоном” в особі Сполучених Штатів.

Просування негативного ставлення до України

Через важливість даної політичної теми, просування негативного сприйняття та відношення до України також відбувається через деякі заяви латиноамериканських політиків. Ми спостерігаємо, як російські ЗМІ зіставляють бразильсько-китайську мирну ініціативу, як таку, що включає бачення Росії та її інтересів (фактичне отримання контролю над суверенітетом України) із українською “Формулою миру”. В загальному форматі російські медіа просувають думку про [втому держав світу від України](#), у тому числі й латиноамериканського регіону. Важливим аспектом, який допомагає Росії ефективно просувати цей наратив, є недостатня робота української влади у даному регіоні, що створює проросійське бачення Латинської Америки.

За 2022-2024 роки також спостерігались приклади спроб російських ЗМІ продемонструвати небажання держав регіону співпрацювати з Україною. Зокрема, йдеться про ситуацію із запрошенням президента України Володимира Зеленського на саміт ЄС – СЕЛАК у 2023 році, яку РФ [використовувала для дискредитації](#) спроб України налагодити комунікацію з країнами регіону. Крім того, російські ЗМІ розповсюджуючи матеріали щодо ставлення латиноамериканських держав до України

постійно зазначають, що цей регіон, в цілому, виступає за необхідність “враховувати інтереси РФ”, підтримку переговорів саме із Росією, та «втому» від України.

Більш детальний аналіз усіх латиноамериканських держав, а також індивідуального ставлення до них у російських ЗМІ демонструє, що майже вся увага серед них приділяється декільком державам, серед яких:

Бразилія

Ця країна є лідером за кількістю згадувань серед усіх держав Латинської Америки. Крім того, абсолютна більшість пов'язаних із нею матеріалів російських ЗМІ є позитивно налаштованими. Ми бачимо, як тема БРІКС та маніпуляція думкою про спільне протистояння Заходу дозволяє створити медійну картину того, що Бразилія є союзною до РФ. Подібна стратегія більше направлена всередину Росії, де населення та політичні еліти сприймають сьогоденну ситуацію, в якій опинилась РФ, більш позитивно. Зрештою, тут медійники слідуєть за вектором, окресленим у Концепції зовнішньої політики Росії (2023), де Бразилія згадується серед небагатьох пріоритетних для роботи РФ країн в регіоні ЛАКБ.

Аргентина

До того моменту, як Х. Мілей, західноцентричний аргентинський політик, прийшов до влади в Аргентині, російські ЗМІ просували позитивну риторичку стосовно даної країни. Причиною цього був потенціал можливого приєднання Аргентини до БРІКС, що стало б позитивним досягненням для самої РФ, яка мала довготривалі дружні відносини із пероністськими урядами цієї країни. У 2024 році риторика повністю змінилась, разом із цим російські ЗМІ не намагаються виставляти негативно саму країну та зосереджені на особі самого Х. Мілея. Ми спостерігаємо звинувачення на адресу аргентинського президента в [обмеженні свободи слова](#), загальне розчаруванням поточною політичною лінією аргентинської влади, висвітлення [проблем для економіки](#) в результаті реформ Х. Мілея, [протестів проти поточної політики](#), локальних проявів негативного сприйняття його особи, наприклад, [зневажливі коментарі](#) за результатами зустрічі президента Аргентини та Папи Римського у лютому 2024 року.

Болівія, Куба, Венесуела, Нікарагуа

Ці чотири країни виступають у ролі традиційних союзників РФ, співпраця із якими побудована на їх спільному протистоянні США. У порівнянні із Бразилією, високої активності російських ЗМІ у напрямку поширення матеріалів стосовно цих держав за останні 2 роки помічено не було. Причина цього - багаторічні контакти та співпраця, яка не потребує активного нагадування. Перераховані країни не мають високого економічного, та як наслідок, політичного потенціалу для реального протистояння Сполученим Штатам. Разом із цим, перелік країн-партнерів все ж згадується при необхідності російським ЗМІ [продемонструвати власний вплив](#) у регіоні. До того ж заяви політиків цих держав створюють враження більшої підтримки щодо кроків Росії на міжнародній арені, у першу чергу в контексті її протистояння Сполученим Штатам.

Військово-технічне співробітництво Росії із державами ЛАКБ

Дії Російської Федерації, спрямовані на посилення військових маневрів у регіоні та посилення військово-технічного співробітництва з країнами регіону, мають на меті відновити статус глобального гравця та чинити тиск на США. Військове співробітництво РФ із країнами Латинської Америки нині найбільше орієнтоване на невелику групу країн із авторитарними режимами, які поділяють вороже ставлення до США і є фактичними союзниками Москви у регіоні – Куба, Нікарагуа та Венесуела. Значною мірою військово-технічне співробітництво із цими та іншими країнами значною мірою бере початок із часів СРСР, проте не досягає колишніх масштабів.

Військово-технічна співпраця Росії з країнами Латинської Америки є [продовженням доктрини](#) Примакова (міністра закордонних справ РФ 1996-1998 рр), відповідно до якої Росія посилює взаємодію з країнами поблизу США у відповідь на взаємодію США із країнами, які Москва вважає «сферою свого впливу». Тому ще в січні 2022 р. заступник міністра закордонних справ Росії Сергій Рябков [погрожував](#), що якщо США продовжать захищати український суверенітет, то РФ не виключатиме можливість «розміщення військових засобів у Венесуелі та на Кубі». До того ж, влітку 2022 року було затверджено нову [Морську доктрину](#) (попередня з'явилася у 2015 році після початку агресії проти України та анексії Криму), яка містить поняття про «національні інтереси РФ у Світовому океані» та «виклики і загрози національній безпеці РФ у Світовому океані». В оновленій доктрині РФ визначає для себе пріоритетні зони у Світовому океані (п.11), щоправда, не називаючи прямо серед них морські комунікації регіону ЛАКБ (окрім т зв. «антарктичного регіонального напрямку, де РФ заявляє право на «геолого-геофізичні наукові дослідження» у т. ч. і в дотичних до Антарктиди морях), на відміну від згадки про азійські та африканські морські маршрути. Також РФ заявила, що «реалізовуватиме своє право на присутність сил ВМФ та їхнє використання» для забезпечення своїх «національних інтересів» (п. 18). Відповідно до окреслених у Морській доктрині завдань, РФ ставить за мету розширення т. зв. «географії» відвідин морських портів та проведення спільних навчань із ВМС іноземних держав (п. 83). Отож, упродовж останнього часу РФ періодично демонструє свою військово-морську присутність, зокрема, у Карибському басейні, через «візити» кораблів ВМФ РФ до регіону, які почастішали із початком повномасштабної агресії проти України у 2022 році.

На додачу до Морської доктрини, у березні 2023 року РФ ухвалила [Концепцію зовнішньої політики](#), де у п. 25 йдеться про можливість використання її збройних сил для «запобігання чи відбиття агресії» у т. ч. і щодо її союзників та для захисту її громадян, які перебувають за кордоном. У п. 58 цього документу йдеться про підтримку латиноамериканських держав, які «зазнають тиску з боку США та їхніх союзників» у т. ч. і шляхом налагодження та розширення співпраці з питань безпеки, а також у сфері військового та військово-технічного співробітництва. Серед потенційних для РФ латиноамериканських країн-партнерів у Концепції зовнішньої політики названо Бразилію, Кубу, Нікарагуа та Венесуелу.

Відкрита конфронтація із США та західними союзниками, яку окреслювали вищенаведені документи, спонукала до усвідомлення необхідності нарощування російської військової та шпигунської присутності у регіоні ЛАКБ. Серед російських політичних еліт лунали заяви про необхідність повернення своїх військових на Кубу, де в період «радянсько-кубинської дружби» діяв центр радіоелектронної розвідки в

Лурдесі та база із ремонту суден, зокрема, і підводних човнів, у Сьєнфугосі. Про це, зокрема йшлося під час засідання Держдуми РФ у жовтні 2016 року, коли, відповідаючи на питання, [заступник міністра оборони Н. Панков заявив](#), що відомство «цією роботою займається». За відновлення військових баз в Латинській Америці, які РФ вважає «своїми», [виступив](#) також тодішній заступник голови Держдуми із міжнародних справ А. Чепа. Варто відзначити, що під час свого «латиноамериканського турне» влітку 2014 року [В. Путін публічно заявив](#), що у РФ немає планів щодо відновлення військової бази в Лурдесі, утім, тоді на тлі початку російської агресії проти України та анексії Криму, очевидно, він все ж був обережнішим з огляду на потенційну міжнародно-політичну реакцію. Коментуючи ж у 2016 році перспективи контролю над колишньою радянською базою, від якої РФ відмовилася у 2001 році, [прес-секретар В. Путіна Д. Песков](#) ухилився від прямої відповіді, утім, наголосив на «нестатичній та рухливій міжнародній обстановці», відповідно до якої країни ухвалюють свої рішення. Однак, за повідомленням ресурсу [The Insider](#) у 2023 році на Кубі стало помітно багато російських спеціалістів у сфері інформаційних технологій, вищої математики та ракетобудування, що, на думку розслідувачів видання, може свідчити про відновлення роботи бази радіоелектронної розвідки в Лурдесі.

Відомо, що з початку російської агресії проти України у 2014 році, РФ вербувала найманців із різних країн світу для війни, у т.ч. і з регіону ЛАКБ. Приміром, резонансним став випадок із бразильцем Р. Лусваргі, який брав участь у військових діях на боці терористичних угруповань на Донбасі у 2014-2016 рр., за що був засуджений українською Фемідою до 13 років позбавлення волі, утім, згодом його обміняли на українських військовополонених. З початком повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році, РФ продовжила практику вербування іноземних найманців, що набуло особливих масштабів на тлі її значних втрат у військових діях та проблем із мобілізацією на війну самих російських громадян. У 2023 році з'явилися перші повідомлення про участь кубинських громадян у військових діях проти України. Так, на початку вересня було оприлюднено [спеціальну заяву](#) кубинського МЗС. У ній йдеться про виявлення та нейтралізацію цілої мережі «торгівлі людьми», яка діяла із Росії, із метою вербування громадян цієї країни для участі у війні. Згодом посол Куби у РФ [заявив](#), що його уряд не заперечує проти участі кубинських громадян у війні, водночас, кількома годинами пізніше очільник МЗС Б. Родрігес у соціальній мережі [наголосив](#) на «однозначній» позиції, яка полягає у засудженні такої практики. Про масштаби викритих каналів вербування можуть свідчити данні про «туристичні цілі», з якими кубинці відвідують РФ. Приміром, у 2023 році таких охочих кубинців відвідати Росію, [за повідомленням видання Bloomberg](#), було 15 тис і ще близько 1 тисячі заявили про поїздку до РФ в «особистих справах». Після того, як у січні 2024 року В. Путін підписав [указ](#), відповідно до якого іноземці можуть отримати російське громадянство в обмін на участь у російській агресії проти України, фактично, було легалізовано перебування таких вояків у лавах збройних сил РФ. Упродовж 2024 року у світових медіа та соцмережах продовжували з'являтися повідомлення про участь кубинців у російсько-українській війні на боці країни-агресорки. Зокрема, у [інтерв'ю](#) для Bloomberg TV and Radio у квітні 2024 року заступник міністра закордонних справ Куби Карлос Фернандес де Коссіо зізнався, що кубинській владі відомо про випадки вербування кількох кубинських громадян, які «перебували у Європі». Аналізуючи мотиви участі кубинських найманців на боці Росії у війні проти України та позицію кубинського керівництва щодо цього, слід наголосити на важкій соціально-економічній ситуації на острові, важливість поставок російського продовольства в умовах продовольчої кризи, боргові зобов'язання перед РФ, які усе ще лишилися (хоча і в значно скорочених масштабах) після демонстративного «списання» Кубі 90% ще «радянського боргу» у понад 30 млрд дол США під час візиту В. Путіна до цієї країни влітку 2014 року, а також ідеологічну

«обробку» кубинців представниками російських спецслужб, які розгорнули цілу мережу на острові.

Тривожною для нас, з огляду на потенційну участь найманців із регіону ЛАКБ у російській агресії проти України, виглядає ситуація із Сальвадором. Це одна із найбільш густозаселених країн регіону із кількістю населення у понад 6 млн осіб, та одночасно однією із найменших за площею країн Центральної Америки – трохи більше 21 тис кв. км. Нагадаємо, що у цій країні в рамках урядової політики боротьби зі злочинністю, яку проводить уряд переобраного у 2024 році Н. Букеле, в ув'язненні перебуває бл. 100 тис громадян. З огляду на економічну ситуацію в країні, утримання такої кількості громадян у в'язницях є обтяжливим для бюджету країни. На нашу думку, для України викликає тривогу той факт, що у червні 2024 року вперше в історії російсько-сальвадорських відносин представницька делегація, очолювана віце-президентом цієї країни Ф. Уллоа, відвідала РФ для участі у Петербурзькому економічному форумі, де [обговорювалися](#) питання поглиблення співпраці в енергетичній сфері, банківському та фінансовому секторах (РФ, очевидно, приваблює сальвадорський досвід використання біткоїнів). А у 2025 році, за [повідомленнями російських дипломатів](#), президент цієї країни Н. Букеле може відвідати РФ. Нагадаємо, Сальвадор, не засудив російську агресію проти України, починаючи із 2022 року послідовно не голосує чи утримується під час голосування за відповідні резолюції в ГА ООН та не вводив санкцій проти РФ. Також слід нагадати, що відносно нещодавно (у 1980 – 1992 рр.) у Сальвадорі точилася громадянська війна, яка підживлювалася і за рахунок колишнього СРСР та його сателітів, тож, очевидно РФ усе ще має деякі інструменти впливу в цій країні. Інтереси РФ у Сальвадорі представляє посольство у Нікарагуа із сильним військовим представництвом у своєму складі.

Однак, найбільш «підготовленими» у плані військової підготовки є все ж населення Венесуели з огляду на такі фактори. По-перше, режим Н. Мадуро створив та фінансує розгалужену мережу парамілітарних груп задля контролю над суспільними настроями, в першу черг, для залякування опозиційно налаштованих громадян. По-друге, у Венесуелі періодично проводилися навчання для цивільних осіб, приміром, у 2017 році це були широкомасштабні навчання [Ejercicio Antiimperialista Zamora 200](#) (Zamora 200 Anti-Imperialist Integral Action Exercise), у 2019 - [Ejercicios militares Bicentenario de Angostura](#), які є, по суті, бойовим злагодженням між підрозділами армії, органів безпеки та цивільними, об'єднаними у воєнізовані угруповання. Ці навчання спрямовані на мобілізацію суспільства у «протистоянні» потенційній загрозі з боку «імперіалістичних США». Оскільки венесуельське суспільство має високий ступінь мілітаризації, не слід відкидати можливість вербування Росією найманців із цієї країни для участі у розв'язаній нею війні проти України, особливо, беручи до уваги кілька факторів: по-перше, високий рівень російсько-венесуельської співпраці у різних секторах економіки та значну заборгованість цієї країни перед РФ (під час чергової політичної кризи у російських медіа [називалася сума](#) у 17 млрд дол США, яка за час пандемії та глобального і регіонального спаду ділової активності, низьких цін на головний експортний венесуельський продукт – нафту, - [знизилася](#) і на кінець 2022 року становила вже 3 млрд. дол); по-друге, тісні політичні контакти із РФ, що є досить важливим для режиму Н. Мадуро, оскільки легітимізує його на міжнародній арені; по-третє, загальною складною соціально-економічною ситуацією у Венесуелі (приміром, заробітна плата держслужбовця становить бл. 130 долл США, а місячний розмір пенсії 3,5 долл), через яку населення країни [виживає](#) за рахунок переказів від своїх родичів, які виїхали на заробітки за кордон (щомісячні надходження оцінюються у приблизно 3-4 млрд долл); по-четверте, розміщення у країні осередку ПВК «Вагнер» ([інформація](#) про це з'явилася у медіа ще у 2019 році), який може діяти як рекрутинговий центр.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році, очільник режиму в Нікарагуа Даніель Ортега [видав дозвіл](#) на перебування російських військ на території країни. У [2023 р.](#) та [2024 р.](#) цей дозвіл було продовжено, із зазначенням т. зв.

офіційної мети, яка полягає у «наданні гуманітарної допомоги на випадок надзвичайної ситуації, проведенні військових рятувальних тренувань разом з сухопутними силами, ВПС і ВМС нікарагуанської армії». Варто зазначити, що формально в дозволі також зазначені Венесуела, Куба, Мексика, країни Центральної Америки та США (остання – лише для «виконання операцій з гуманітарної допомоги та пошуково-рятувальних та рятувальних місій»). Загалом, у різних формах навчань в Нікарагуа протягом 2014-2024 рр. взяло участь близько 3700 російських військових.

Щодо військових закупівель, відомо, що на додачу до наявних танків Т-55, станом на 2016 р. Нікарагуа [отримала](#) 20 із 50 узгоджених за контрактом модернізованих танків Т-72В1. Крім цього, Росія допомагала тренувати місцеву поліцію, яка неодноразово [звинувачувалась](#) у порушеннях прав людини. З цією метою, у Манагуа була [відкрита філія](#) російського Сибірського юридичного інституту МВС Росії.

Російська Федерація розмістила в декількох країнах регіону станції підтримки Глобальної навігаційної супутникової системи «ГЛОНАС», які попри офіційно проголошену ціль (боротьба зі стихійними лихами та наркоторгівлею), фактично є [шпигунськими центрами](#) біля США. Перша станція була встановлена за часів президенства у Бразилії Ділми Русефф у 2013 р. (зараз в Бразилії є 4 таких станції), а у 2017 р. – у Нікарагуа (прямо біля посольства США). Роскосмос також планував розташувати станції у Аргентині, Венесуелі, Кубі, Еквадорі та Мексиці, проте сама система «ГЛОНАС» перебуває у загрозовій ситуації через необхідність оновлення великої кількості супутників, що поки не відповідає наявним потужностям космічної галузі РФ. Про жодну успішну операцію з виявлення наркобізнесу за участі ФСБ та системи «ГЛОНАС» не було повідомлено жодного разу.

Одним з ключових партнерів РФ також є режим у Венесуелі. Ще за часів президентства Д. Медведєва та У. Чавеса були укладені договори, які активізували співпрацю у військово-технічній сфері. Із 2012 по 2022 роки Венесуела [витратила](#) понад 11 млрд доларів на російські винищувачі, ударні та транспортні вертольоти, системи ППО та військово-морські платформи, танки, бронетранспортери (БТР), самохідну артилерію та різне стрілецьке озброєння, включаючи наземну зброю та авіаційні ракети. У 2006 році між РФ та Венесуелою було підписано контракт на будівництво заводу із виробництва автоматів Калашнікова (АК-103). Терміни введення його в дію постійно переносилися: як потенційні називалися 2019, 2020-2021, 2022 та 2024 рр. Затримки із введенням заводу в експлуатацію були пов'язані як із внутрішніми політичними потрясіннями у Венесуелі, початком повномасштабної російської агресії проти України у 2022 році, що позначилося на експортних та логістичних можливостях РФ, так і з банальним розкраданням коштів, у чому звинуватили одного із російських підрядників. Будівництво підприємства з виробництва зброї у Венесуелі та постійна мілітаризація цієї країни за допомогою РФ упродовж останніх двох десятиліть лише погіршували безпекову ситуацію в регіоні, особливо на тлі боротьби опозиції із режимом Ніколаса Мадуро.

Повідомлялось, що під час протестів проти Мадуро у 2019 р. Росія також [надавала свій контингент](#) у кількості близько 400 найманців-вагнерівців для допомоги союзнику в придушенні протестного руху. З початком нової хвилі протестів у 2024 р., зумовлених фальсифікацією виборів 28 липня 2024 р., військові із нашивками «Вагнера» знову були помічені на вулицях Каракаса разом із місцевими силовиками. Венесуельський адвокат Вільям Карденас Рубіо [передав звернення](#) до Міжнародного кримінального суду, заявивши, що Н. Мадуро найняв 2793 військовослужбовців ПВК «Вагнер» для переслідування дисидентів. У 2021 р. [обговорювалася можливість](#) відкриття російської військової бази у Венесуелі. Однак це навряд чи можливо через необхідність значних вкладень у цей проєкт і створення великої інфраструктури для матеріально-технічного забезпечення.

Водночас, військовослужбовці низки латиноамериканських країн (Венесуели, Куби та Нікарагуа) брали участь у т. зв. «танкових біатлонах», які проводилися під егідою РФ в рамках «Армійських міжнародних ігор» (у період із 2015 по 2022 рр. було проведено 8 таких «змагань») та стали ігровою формою військових навчань. Щоправда, участь «команд» із Куби та Нікарагуа була епізодичною, у той час, як військові із Венесуели брали участь у цих навчаннях майже щороку.

Попри логістичні та фінансові перешкоди, російські пропагандисти часто [поширюють меседжі](#) про необхідність розмістити ядерну зброю у «дружних країнах поблизу США», як Куба, Венесуела та Нікарагуа. У 2013 та 2018 роках РФ здійснила перельоти стратегічних бомбардувальників з аеродрому «Енгельс-2» у Саратовській області до Венесуели та Нікарагуа з метою демонстрації сили. У червні 2024 р. до порту Гавана прибули паливне судно «Академік Пашин», буксир «Ніколай Чікер», фрегат «Адмірал Горшков» і атомний підводний човен «Казань». Після цього військові кораблі Росії відправились до Венесуели. Міноборони РФ [заявило](#), що візит кораблів мав на меті «показати підтримку та забезпечити присутність ВМС в оперативно важливих районах» Атлантичного океану. Ці останні маневри розглядались як можлива «відповідь» Кремля на рішення адміністрації Дж. Байдена надати частковий дозвіл Україні на ураження цілей на території РФ.

У зв'язку з війною проти України, Росія не може нарощувати експорт своєї зброї, тому подальша співпраця у військово-технічному напрямку здебільшого буде зосереджуватися на обслуговуванні тієї зброї, яку раніше придбали латиноамериканські країни (зокрема Бразилія, Перу, Еквадор). До того ж, військові дії продемонстрували реальні можливості продукції російського ВПК, яку вона експортувала у т. ч. і до регіону ЛАКБ, а це в подальшому спонукатиме відповідні відомства латиноамериканських країн переглянути не тільки тактику проведення військових операцій, але й переосмислити роль військових засобів. У цьому зв'язку варто навести приклад із скандалом, який роздувала РФ на тлі висловлювання президента Еквадору Д. Нобоа щодо зброї радянського та російського виробництва, яку він назвав «металобрухтом». Нагадаємо, у січні 2024 року президент Еквадору висловився за можливість передати Україні деякі зразки російської та радянської зброї (шість радянських військових гелікоптерів, ракетні установки і системи ППО), натомість отримати від США сучасні зразки транспортних засобів та екіпірування на 200 мільйонів доларів, які стануть ефективними у боротьбі проти місцевих кримінальних угруповань, які тероризують країну. Ця ситуація ілюструє тренд до пошуку ефективніших видів зброї та падіння авторитету російського ВПК.

Попри те, що зброя, придбана раніше у РФ чи, навіть, у СРСР часто розглядається західними союзниками та США як варіант для закупівлі для Збройних Сил України, все ж позиція більшості країн регіону залишається негативною щодо цієї пропозиції, навіть в обмін на сучасні західні зразки, які пропонували представники США, Німеччини та інших країн. Найбільший прогрес на стадії перемовин якраз було досягнуто у вищезгаданій ситуації із Еквадором. Однак після оприлюднення цієї інформації, РФ погрозила Еквадору економічними санкціями (зокрема зупиненням імпорту бананів – однієї з ключових статей доходу цієї південноамериканської країни), через що президент Даніель Нобоа [відмовився](#) від цієї ідеї.

Варто зазначити, що статус Росії як порушника міжнародного правопорядку також погіршує її імідж як надійного партнера у військовій сфері серед нейтральних країн. Головним чином це пов'язано через тиск США та інших західних партнерів, які з занепокоєнням стежать за фактами можливого співробітництва з Москвою. Це розглядається як одна з можливих причин, чому Колумбія [не змогла домовитись](#) з Росією щодо ремонту свого парку гелікоптерів Мі-17. Всього колумбійські ВПС мають понад 20 таких машин, ремонт кожної з яких коштує близько 100 млн доларів. Однак

статус Колумбії як основного союзника США поза НАТО (2022) та глобального партнера НАТО (2017) унеможливив подальшу співпрацю із РФ.

У Бразилії розгляд у Конгресі регулювання частини угоди про військову співпрацю, підписаної ще у 2008 році, зокрема щодо «взаємного захисту інтелектуальної власності та обміну військовими технологіями, включаючи зброю, військові послуги, дослідження та конфіденційну інформацію», [натрапив на опір](#) через критику російського вторгнення в Україну.

Щодо другої економіки регіону – Мексики, то російські експерти [висловлювали сподівання](#) на посилення співпраці з країною, під час напружених відносин Мехіко з Вашингтоном у зв'язку з будівництвом Трампа стіни на кордоні, та навіть пропонували розглядати Мексику як одну з можливих країн для відкриття російської військової бази. Ці завищені очікування не виправдались, але попри це, російські солдати були запрошені до участі в параді, присвяченому мексиканському Дню незалежності 16 вересня 2023 р. Це рішення викликало критику з боку опозиції та представників громадськості, а за [словами](#) українського посла в Мексиці Оксани Драмарецької, парад був «заплямований участю російського полку військових злочинців».

Загалом, протягом 2019–2023 роках Росія [не постачала](#) жодного великого озброєння до Латинської Америки. Незважаючи на активні спроби Росії повернути військовий вплив у регіоні для важіль тиску на США, перспективи відновлення торгівлі зброї виглядають дуже примарними через низький запит в регіоні на зброю загалом (країни традиційно знаходяться в кінці рейтингу військових витрат) та власні потреби Кремля у великих обсягах озброєння через ведення масштабної загарбницької війни проти України. Простір для певної співпраці, такої як військові маневри чи спільні тренування, залишається відкритим лише у дружніх до Москви авторитарних державах – Венесуели, Куби та Нікарагуа.

Робота Білорусі на латиноамериканському напрямку

Латинська Америка є найбільш віддаленою частиною так званої “далекої дуги”, чергова хвиля інтересу до якої виникає на фоні погіршення відносин між офіційним Мінськом та західними країнами. Сьогодні, як і в 2010 році, білоруські функціонери були знову вимушені звернути увагу на далекий регіон з метою пошуку нових можливостей для політичної, економічної та навіть військово-технічної співпраці.

Економічні інтереси

Унаслідок втрати українського ринку та частково ринків західних країн офіційний Мінськ був змушений перебудувати схеми експорту, аби компенсувати негативні наслідки, спричинені політичним курсом, який обрав режим О. Лукашенка. Більша частина білоруського експорту спрямована на Росію, а також азійські країни. Те, що залишається, у Мінську намагаються експортувати в Африку та Латинську Америку.

Як опорну точку Білорусь розглядає Бразилію, яка є найбільшим її торговим партнером в регіоні. Так, у 2021 році експорт до країни склав [585 млн. доларів США](#), більше 90% яких припали на калійні добрива. Станом на листопад 2023 року товарообіг між двома країнам зріс удвічі, у порівнянні із 2022 роком, і сягнув [700 млн. доларів](#), чому сприяло розширення можливостей експорту калійних добрив.

Окрім експорту добрив, офіційний Мінськ зацікавлений в експорті своєї транспортної, сільськогосподарської та спеціальної техніки в країни Латинської Америки. У 2023 році очільник білоруського МЗС С. Алейнік заявив про [плани](#) офіційного Мінська постачати будівельну техніку власного виробництва для прокладання Нікарагуанського каналу, який в теорії мав би стати альтернативою Панамському. Більше того, сторони підписали ряд міжурядових угод про скасування візового режиму, створення спільної комісії з торгівельно-економічної співпраці, а також погодили дорожню карту співпраці у сфері сільського господарства. Як результат, ОАО “МАЗ” та ОАО “АМКОДОР” отримали нові контракти на постачання своєї техніки в Нікарагуа, перші одиниці якої вже були передані нікарагуанській стороні.

Крім того, ОАО “МТЗ” [поставив](#) у Бразилію першу партію тракторів, а обидві країни пропрацьовують питання створення в Бразилії підприємства, яке займатиметься складанням білоруських тракторів. Саме [створення](#) складальних виробництв в опорних країнах є стратегічною ціллю білоруських підприємств.

Схожі плани режим О. Лукашенка має і стосовно Венесуели, відносини з якою перебувають у фактично паралізованому стані після приходу до влади Н. Мадуро. На початку 2010-х О. Лукашенко вбачав велику перспективу від співпраці із цією країною, відтак Мінськ інвестував кошти у ряд проєктів, серед яких і побудова збірних цехів білоруських машинобудівних підприємств, і видобуток нафти. Однак тепер Мінськ змушений починати спочатку і [сподіватися](#) на відновлення складання білоруської техніки на території Венесуели.

Військово-технічна співпраця

Кроки, націлені на розвиток військово-технічної співпраці Білорусі із країнами регіону, стали новинкою у звичному наборі напрямків кооперації, які зазвичай пропонував офіційний Мінськ. У січні 2024 року міністри оборонних відомств Куби та Білорусі [підписали](#) документи про двосторонню військову співпрацю. Крім того, сторони

провели низку двосторонніх зустрічей як на рівні міністрів оборони, так і на рівні начальників генштабів та командуючих родами військ, під час яких Мінськ і Гавана висловили [зацікавленість](#) у розвитку контактів по лінії ВПС і ППО.

Потенційно сторони можуть співпрацювати у сфері ремонту та модернізації літаків ВПС Куби та систем ППО. Це той напрямок, на якому спеціалізуються білоруські зброярі, які обслуговують не лише російські повітряні судна та системи ППО, але й техніку більш віддалених географічно сусідів, зокрема [Уганди](#). У контексті співпраці із Кубою мова може йти про ремонт, модернізацію чи постачання комплектуючих до літаків МиГ-29, гелікоптерів Ми-8 і Ми-24 чи деяких систем ППО, які ще не вичерпали свій ресурс і перебувають у робочому стані або підлягають відновленню.

Однак зважаючи на те, що Куба має дуже обмежені ресурси, співпраця може бути куди скромнішою і зводиться до передачі наземного обладнання для аеродромів чи ремонту інфраструктури летовищ. Теоретично можливо є також передача старих зразків озброєння, враховуючи той факт, що Мінськ проводить переозброєння деяких підрозділів сил ППО, однак знову ж таки невідомо, чи зможе Гавана дозволити собі придбання навіть старих чи списаних одиниць озброєння.

Політична співпраця

Крім усього іншого, режим О. Лукашенка зацікавлений у розвитку подекуди символічної, але політичної співпраці з латиноамериканськими державами. У такий спосіб він намагається знайти місце у новому світовому порядку, в якому Латинська Америка буде одним із центрів багатопольярного світу. У 2023 році посол Білорусі в Бразилії Сергій Лукашевич [передав бразильській стороні ноту](#) про намір Мінська стати повноправним членом БРІКС, що з одного боку можна розцінювати як спробу вклинитися у новий світовий порядок, а з іншого - як намагання розвивати співпрацю не лише з Бразилією, але й з іншими членами об'єднання.

Водночас політична взаємодія виконує іншу важливу функцію - легітимацію режиму О. Лукашенка. Частина країн Латинської Америки, маючи антизахідні настрої, підтримують контакти із Мінськом. Так, Бразилія є найбільш активним лобістом пом'якшення санкцій проти режиму, а наведення мостів із країнами регіону дозволяє отримувати міжнародне визнання та підтримку при голосуванні на [міжнародних майданчиках](#).

Перешкоди для розвитку відносин

Незважаючи на заяви, які лунають із Мінська, реальні перспективи співпраці з країнами Латинської Америки не такі вже й безхмарні, як їх зображують. Найбільшою перешкодою є географія та логістичні труднощі. Географічна віддаленість не робить Білорусь більш важливим партнером для країн регіону, а радше навпаки. Ефективно реалізувати експансію на такі віддалені ринки можна лише за умови безперервного доступу до морських торгових шляхів, достатнього рівня економічної потужності та конкурентоспроможності виробленої продукції. З цим, очевидно, виникають великі проблеми. В умовах санкцій Мінськ має обмежений доступ до західних технологій і сильно залежить від Москви не лише в економічному плані, але й в логістичному, адже всі доступні торгові маршрути так чи інакше проходять через територію Росії.

Крім того, виникають проблеми з попитом на білоруську продукцію. Якщо калійні добрива будуть і надалі мати попит, то у випадку із продукцією машинобудівної промисловості все не так очевидно. До прикладу, у Бразилії, яка є найбільшим партнером Білорусі в регіоні, аграрний сектор є досить розвинутим, тому там присутні

світові гіганти машинобудування, з якими білоруські виробники просто не в змозі конкурувати.

Іншою проблемою є також вибір партнерів, якими часто стають малорозвинуті та нестабільні держави, як-от Нікарагуа чи Куба. Звісно, у цих країнах білоруська продукція не стикатиметься із високою конкуренцією, але доволі малий ринок, а також сумніви стосовно здатності цих держав фінансувати відносно великі програми, не створюють сприятливих умов для нарощування експорту.

Пошук потенційних партнерів міг би бути успішнішим за умови більшої дипломатичної присутності в регіоні. Наразі Білорусь має посольства лише в [п'яти країнах](#): Аргентині, Кубі, Венесуелі, Колумбії та Бразилії, а така потенційно цікава держава, як Мексика, перебуває поза зоною досяжності білоруських дипломатів. До того ж, відчутним є і дефіцит кадрів. До прикладу, у посольстві Білорусі в Бразилії, посол якого за сумісництвом виконує свої функції ще в Парагваї та Уругваї, працює лише три дипломати, у той час як у Росії їх майже 50.

Рекомендації

- Виходити із того, що Росія працювала над створенням свого іміджу в регіоні ЛАКБ упродовж кількох останніх десятиліть, тому потрібна комбінація зусиль для протидії її впливу, при цьому, наодинці Україні із цим завданням навряд чи вдасться впоратися, тож, нагальною є співпраця із іншими країнами, які зазнають тут репутаційних та геополітичних втрат через діяльність РФ.
- Оцінити популярність окремих сегментів медіаринку (як жанрово: міжнародні чи регіональні новини, культурні/освітні продукти тощо, так і за способом донесення – телебачення, радіо, паперові та електронні медіа), в регіоні ЛАКБ в цілому та в окремих країнах.
- Проаналізувати конструювання іміджу України через аналіз медіа як мінімум у ключових країнах регіону, зокрема, Мексиці, Аргентині, Бразилії, Чилі аби запропонувати цільові інформаційні продукти, причому регіональними мовами (іспанською, португальською, англійською), залучаючи у т. ч. і місцевих працівників медійної сфери.
- Виходити із того, що в регіоні ЛАКБ внаслідок «демографічного вибуху» останніх десятиліть склалася молода вікова структура населення (така тенденція зберігатиметься і найближчим часом), отож, окрему увагу слід приділити роботі із молодіжним середовищем шляхом вивчення їхніх інформаційних запитів, у т. ч. і у популярних соціальних мережах, активізації співпраці із студентським середовищем шляхом організації спільних відеозустрічей для встановлення діалогу та руйнування нав'язаних російською дезінформацією стереотипів, та, за можливості, створення спільних молодіжних медіапроектів.
- Активізувати входження в латиноамериканські сегменти соціальних мереж із інформаційними меседжами, при цьому, у приватних акаунтах чи каналах неурядових та некомерційних організацій часом варто наводити у перекладах регіональними мовами уривки із передач російських пропагандистів (орієнтованих на внутрішню російську аудиторію), в яких поширюється ксенофобія та заклики до прямого насилля проти українців, європейців тощо.
- Започаткувати системну роботу із випускниками українських закладів вищої освіти, які приїхали до нас на навчання із країн ЛАКБ, при чому це стосується й випускників, які навчалися до 1990-х років, які, ностальгуючи по роках юності, часто не ототожнюють своє перебування на навчанні саме із українською гостинністю, і стають жертвами російської маніпуляції.
- Оскільки Росія у конструюванні свого образу спирається на антиколоніальну риторику та позиціонує себе, як «країна-поборниця миру», яка підтримує Статут ООН, слід наводити на конкретних історичних фактах її імперську сутність, співучасть у розв'язанні Другої світової війни та Голокості, підривної діяльності щодо регіональної стабільності в ЛАКБ (підтримка радикальних партизанських рухів і т.д.) та пряме порушення Статуту ООН, хоча б тому, що вона незаконно посідає місце в РБ, не будучи формально навіть членом цієї міжнародної організації.
- Наголошувати, що т. зв. «радянська щедрість» до латиноамериканців (безвідсоткові кредити, поставки технологічних товарів та гуманітарної допомоги тощо), за якими ностальгує частина тутешнього старшого покоління та прихильники лівої ідеології – це колективний продукт усіх республік колишнього СРСР, серед яких за своїм індустріальним, науково-технологічним та сільськогосподарським та людським

потенціалом вирізнялася саме Україна, і протидіяти спробам РФ приміряти на себе роль «благодійника».

- Також слід стежити за співпрацею режиму А. Лукашенка із країнами ЛАКБ, оскільки за цим можуть стояти прямі російські інтереси, як у конструюванні та використанні у російських пропагандистських цілях «образу жертви», яка страждає від тиску західних держав, так і спосіб активізувати інші канали комунікації із латиноамериканськими елітами, які не можуть в силу потенційних репутаційних втрат ототожнюватися із російськими інтересами.
- У комунікаціях із регіоном наголошувати, що посилення російської військово-технологічної присутності в регіоні ЛАКБ з огляду на її агресію проти України, порушення норм міжнародного права та Статуту ООН, несе пряму загрозу для регіональної стабільності, особливо, із огляду на наявність окремих територіальних претензій між державами, прикладом чого вже може слугувати нещодавня напруга у венесуельсько-гаянських відносинах.

•

INTERNATIONAL
RENAISSANCE
FOUNDATION

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

ІНСТРУМЕНТИ РОСІЙСЬКОГО ТА БІЛОРУСЬКОГО ВПЛИВУ В РЕГІОНІ ЛАКБ

Аналітична записка підготовлена за участі Програми російських і білоруських студій та Програми Латинська Америка та Карибський басейн Ради зовнішньої політики “Українська призма” за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»

Автори:

Ярослав Черногор
Антон Оксентюк
Павло Радь

Наталія Шевченко
Анастасія Косенко-Сологуб
Іван Фечко

info@prismua.org

<http://prismua.org/en/>

[/PrismUA](#)